

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๓

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาเราคุยกัน “จิตหนึ่ง” เวลาเกิดมาแล้ว คนเกิด คนตายไป จะมีคนเพิ่มขึ้น ประชากรจะเพิ่มขึ้นตลอดไป แต่ไม่เห็นเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปิดโลกธาตุ หลวงตาพูดประจำเลย “ท่านเปิดโลกธาตุให้เราเห็นนรก สวรรค์”

ปัจจุบันนี้มนุษย์เราจะมีสติสัมปชัญญะ จะไม่ทำสิ่งที่ว่าความพอใจเลย เวลาใจมันพอใจทำ เวลาพอใจ คำว่า “พอใจ” มันเข้าข้างตัวเองหมดเลย ดีไปหมด ทุกอย่างถูกต้องหมด เพราะเราพอใจ เราเห็นว่าถูกต้อง

แต่ถ้าเราไม่พอใจซะใหม่ มันต้องเอาความถูกต้องเข้ามาเปรียบเทียบ ถึงเวลาบอกว่า ทำดี...ทำดี...ดีของใคร...? เวลาทำความดีนะ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางศีลไว้ ก็คือศีล ๕...

ปาณาติปาตา... เกียงกันทางวิชาการมากมาย ว่าขอบเขตมันแคไหน ปาณาติปาตา ต้องทำรายชื่อเขาให้ตกร่วงไปซะใหม่ แต่ปาณาติปาตาเราทำกระทบกระเทือนกัน ทำให้กระเทือนหัวใจกัน นี่ก็ปาณาติปาตา เราไม่ทำให้เขาสะเทือนใจเห็นใหม่ มันอยู่ที่ความหยาบละเอียด จริงสิ เราฆ่าคน กับเราทำให้คนเจ็บช้ำน้ำใจ อะไรมันเจ็บปวดกว่ากัน เราฆ่าเขาตาย เขาตายไปแล้วเห็นใหม่ แต่เราไม่ฆ่าเขา เราทำให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ บีบคั้นเขาอย่างนั้น อะไรรู้คือปาณาติปาตา ...

อทินนา การลักขโมย เวลาพูดถึงทางโลก มันไม่สิ้นสุดหรอก แต่ถ้าเราพูดถึงทางวินัย กริยาอย่างไรเป็นการลัก การลักคือ หยิบโดยเจ้าของเขาไม่ได้ให้ เขาจะรู้หรือไม่รู้ หยิบไปโดยที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ นี่คือการขโมย สิ่งนี้ขโมยเห็นใหม่ เวลาพูดถึงความดี มันต้องมีศีลมาเป็นตัวกรอง มีตัวศีลเป็นตัวตัดสินว่าอะไรมันถูกต้องดีงาม

ศีลเห็นใหม่ พอศีลขึ้นมา นี่เราถือศีล...ถือศีล... ถือศีลบริสุทธิ์...คนนี่ดีมากมาย

ถือศีลบริสุทธิ์.. ก็ขอนไม้ไผ่..! ขอนไม้มัน ไม้ผัดศีลเลย ขอนไม้มันวางอยู่มันผัดศีลใหม่..? ขอนไม้มันกระเทือนใจ วัตถุก้อนหนึ่ง ก้อนหินมันผัดศีลตรงไหน ก้อนหินมันไม่ผัดศีลเลย ก็กราบก้อนหินไผ่ ก้อนหินมันเป็นธรรมใหม่ มันก็ไม่เป็นธรรมขึ้นมาอีก เห็นไหม

เพราะคำว่าถือศีล มันมีหลาย มีละเอียด คนเราไม่รู้ว่า เราทำได้อย่างไรแล้ว เราก็จะเป็นคุณงามความดีของเรา ความดีของเรา เราเสียสละทานกัน เรามาทำบุญกุศล นี่ทำบุญ... ทำบุญขึ้นมาแล้วนี่ นี่ก็ทำบุญแล้วไง ทำบุญแล้วต้องมีอะไรต่อไปอีกละ เวลาทำบุญแล้วจิตใจ...

ทุกคนพอทำบุญแล้วนี่ บอกเลย “ทำบุญ ทำดีมหาศาลเลย ทำแต่คุณงามความดี ทำไมชีวิตมันทุกข์ยากขนาดนี้” เห็นไหม นี่ก็ทำดีแล้วอะ

พระพุทธเจ้าบอก “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

นี่ก็ทำดีทั้งนั้นเลย ไม่เคยทำผิดอะไรเลย แล้วทำไมมันทุกข์ขนาดนี้ ก็ทำดีแล้วนะ แต่ถ้าไม่ทำละ ไม่ทำมันจะไปถึงไหน แต่เราก็ทำคุณงามความดีของเราเห็นไหม พยายามทำดีเพราะอะไร เพราะมันมีหน้าจาก หลัคนาก มันมีกรรมเก่า กรรมใหม่

เราเด็ก ๆ เราเรียนหนังสือครั้งแรก ประเทศไทยเรามีประชากร ๑๖ ล้านคน เดี่ยวนี้ ๖๐ ล้านคน มันมาจากไหน... แล้วมันมาจากไหน... มันมาอย่างไร... นี่ไง หน้าจาก หลัคนาก

หลัคนาคือกรรมเก่า กรรมใหม่ ถ้ากรรมเก่ามันมานะ พันธุกรรมของมันมันมี ถ้าพันธุกรรมมันมีเห็นไหม ทำดีของเรา ถ้าไม่ทำความดีมันก็ยิ่งกว่านี้ มันยิ่งกว่านี้ละ มันไปมากกว่านี้ ขนาดทำดีขนาดนี้ มันยังทุกข์ยากขนาดนี้ แล้วอย่างนี้ไม่ทำดีกว่า ถ้าไม่ทำดีกว่ามันก็สไลด์ไปเลย ลงไปเลย

เวลาถือศีลแล้วนี่ ศีลปกติแล้วต้องมีคุณธรรม ถ้าถือศีล รักษาศีล... รักษาศีล... รักษาศีลก็ขอนไม้ ขอนไม้มัน ไม้ผัดผัดเบียนใคร ขอนไม้ คูสิ มันจะกลิ้งไปไหนก็แล้วแต่คนจะผลักมันไป ถ้ามีคุณธรรมละเห็นไหม

ปาณาติปาตา... เราไม่ทำให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ เราไม่ทำให้เขาชีวิตตร่วง แต่เราจะ
เจือจานเขาอย่างไร ถ้าเรามี เราเจือจานเขา เราเป็นผู้ให้ใช่ไหม เป็นผู้ให้ เป็นผู้ให้การ
กระทำใช่ไหม

อทินนาทานา... เราไม่ลักของใคร แล้วเราจะสงวนรักษาของเขาได้ไหม

กาเมสุมิจนารธา... คู่ของเราๆ ก็พอใจในคู่ของเรา

มุสา... มุสานี้มันมหาศาลเลย มุสาหลอกคนอื่นกับหลอกตัวเอง คนอื่นก็หลอกเขา
ไปทั่ว เวลาตัวเองเห็นไหม ค็นนี้จะนั่งตลอดรุ่ง ไปนั่ง ๒ ชั่วโมงเลิกแล้ว นี่มุสานี้หลอก
เขา หลอกเขาก็หลอกเราด้วย

ถ้ามันมีของมัน ถ้ามันปฏิบัติเข้าไป เหมือนกับเราทะเลาะเข้าไปสิ่งใด มันเข้าไปเห็น
ข้างในนี้มันจะกว้างขวาง กว่าสิ่งที่เราคาดการณ์ไว้อีก เวลาเราถือศีลเราก็ โอ้โฮ... ทำทาน
ก็ว่าทุกข์ว่ายากอยู่แล้วนะ เวลาถือศีลก็บังคับตัวเอง “อรรถกถาธรรมปิฎก” อยู่สบายๆ ดึกว่า
สบายๆ ดึกว่านะ คุณสิ กินอิมม่อนอุ่น ต้องไปหาฟิตเนส ต้องไปลดความอ้วนกัน สบายๆ
ดึกว่า

เพราะเราคนนอนผ่อนอาหารกันนี้เพื่ออะไร ถ้าสบาย...สบาย..ดึกว่า มันไปไม่ได้
เพราะความดีที่มีกว่านี้ยังมีอยู่ใช่ไหม แล้วความดีที่มีกว่านี้มันมีแค่ไหน ถ้ามีแค่ไหนนะ
ใครจะพูดแค่ไหน มันก็เรื่องของเขา มันมีที่เรารู้นี้แหละ

ถ้าจิตเราสงบ เราก็รู้ของเราว่าจิตสงบ ถ้าปัญญามันเกิดขึ้นมา ปัญญาเกิดนะ คน
ติคนะ คนภวานาแล้วติคนะ มันจะคิดว่า โอ้โฮ... ธรรมะเป็นอย่างนี้ มันจะติค มันเอาหัว
ชนภูเขา นี่คือนิพพาน นี่คือจบสิ้นขบวนการของมันไง คือไม่มีสืบต่อแล้ว มันได้แค่นี้ นี่
นิพพาน...นิพพาน...

แต่มันทะเลาะเข้าไปนะ โอ้โฮ!! ถ้าโอ้โฮ!! ขึ้นมานี้โลกียปัญญา โลกุตตร
ปัญญา โลกียปัญญาไง ความเห็น ความรู้ของเรา มันมาจากภพ

ความคิดทั้งหมด คอมพิวเตอร์ทั้งหมดมาจากโปรแกรมของมัน ความคิดทั้งหมด
มาจากเราแล้วที่เราไม่คิด...เราไม่คิดเลย สิ่งต่างๆ ไม่คิด มันมาจากไหน สิ่งเรานี้มาจาก

ไหน เราไม่คิดเลยเห็นใหม่ โปรแกรมนี้มาจากเรา แล้วยังมีกิเลสตัวจับอีกนะ ความคิดขนาดนี้ สิ่งที่เราคิด มันอัดอั้นตันใจใช่ไหม เราคิดแล้วคิดอีกนะ พอคิดแล้วคิดอีก มันยังคิดมากกว่านั้น คิดต้องการมากกว่านี้

นี่ความคิดของเรามันก็มีอยู่แล้ว แล้วมันยังมีค้นหาความทะยานอยากอีกเห็นใหม่ ความคิดทั้งหมดโลกีย์ปัญญา มันเกิดจากภวาสวะ เกิดจากภพ เกิดจากโปรแกรม

เวลาเราไม่ได้คิดนะ นอนฝันนะ ก็ไม่เคยคิดอย่างนี้เลย มันฝันขึ้นมาได้อย่างไร มันของเก่า ของใหม่ “ฝันนี้มาจากสังขาร สังขาร... ความคิด...ความปรุง...ความแต่ง มาจากจิต!” พอมาจากจิต จิตมันมีไม่ข้อมูลของมัน มันจะจินตนาการอะไรของมันออกมา เวลาฝันเห็นใหม่ เวลาฝันของมัน นี่ฝันสุข ฝันดิบ เวลาอย่างนี้เราฝันดิบๆ

ฝันดิบคือความคิดดิบๆ ความคิดที่เกิดจากจิต เวลาฝันสุขเห็นใหม่ นอนหลับแล้วมันฝัน พอความฝันอย่างนั้น ฝันที่สิ่งนี้ไม่เคยเกิดเคยมีเลย แล้วมันฝันได้อย่างไร ความฝันอย่างนั้น คุณสิ เวลาครูบาอาจารย์ท่านมีนิมิตนะ ท่านจะบังไว้

บังไว้หมายถึงว่า พุดออกไปนี่ อุดริต่างๆ หรือว่ามันจินตนาการกันไป

ท่านจะบอกว่า “ฝันวะ เมื่อคืนฝันว่าอย่างนั้น...อย่างนั้น... อย่างนั้น...” การฝันนะ เวลาเรานอนฝัน แต่ครูบาอาจารย์ท่านนั่งสมาธิ ท่านไม่ได้นอนนะ จิตมันสงบใช่ไหม แต่ท่านพุดไว้ให้เป็นภาษาโลกที่เข้าใจกันได้ว่า

“เอ่อ... ฝันวะ! ฝันว่าอย่างนั้น...อย่างนั้น...” ความจริงไม่ได้ฝัน “นั่นของจริงเลย...!!”

นี่ไง เวลาบอกความฝันมันมีเซนส์ของมันใช่ไหม มันมีข้อมูลของมัน บางทีพอฝันไปแล้ว ไปประสบสิ่งนั้น ฮือ..นี่เราฝันว่า เราเจออย่างนี้...อย่างนี้...เห็นใหม่ มันหลากหลาย

ถ้าครูบาอาจารย์มันทะลุเข้าไปจากความคิด ความคิดนี้เป็นโลกีย์ปัญญา แต่โลกุตรปัญญาจิตมันสงบมันคิดไปนี่ มันมีความแตกต่าง มันมีความถอดถอน ความถอด

ทอนกันต่างๆ ชรรมะมันละเอียคเข้าไป แล้วพอมันละเอียคเข้าไปนี้ มันจะซาบซึ่ง... ซาบซึ่งนะ... แล้วพุดออกมาไม่ได้นะ

ถ้าพุดออกมา มันพิศูจน์ทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้ใช่ไหม ยิ่งการศึกษาพุดไม่ได้เลยนะ เดียวเขาจะหาว่าบ้า ไอ้พวกนี้ภาวนาแล้วเพี้ยน คนดีมีแต่ความทุกข์ ไอ้คนบ้านี่ ไอ้มันบ้า บ้าละกิเลสใจ แล้วมันถอดถอนไปนี่ อ้อ! บ้า มันพิศูจน์กันทางโลก โลกียปัญญา โลกุตตรปัญญา

ถ้าโลกุตตรปัญญามันจะเกิดขึ้น มันจะทะลุ มันจะเป็นไป แล้วมันเป็นปัจจัยตั้ง... มันเป็นปัจจัยตั้ง แล้วมันเป็นปัจจัยตั้งหรือไม่เป็นปัจจัยตั้ง เราเป็นคนบ้านะ เราเป็นคนขาดสติ เขาจับเราส่งโรงพยาบาล เราก็ปัจจัยตั้งนะ โว้ย..! อ้าว! เอ็งบ้า... ข้าไม่บ้านะ..! ข้าปัจจัยตั้ง..!

ปัจจัยตั้งอย่างนี้ผิด ปัจจัยตั้งมันมีเหตุผล

“ชมมสากจุกา เอตมมุงกลมุตตม”

หลวงปู่มั่นเช็ดได้หมด! ปัจจัยตั้งเรื่องในหัวใจเอ็ง หลวงปู่มั่นดึงออกมาตีแผ่หมดเลยความรู้สึกในหัวใจ เราว่าเป็นปัจจัยตั้งที่ไม่มีใครรู้กับเรา ท่านเอามาตีแผ่ได้เพราะอะไร

“ใจดวงหนึ่ง สู่ใจดวงหนึ่ง”

ใจที่สูงกว่า มันจะเห็นใจที่ต่ำกว่า ใจที่ผ่านมาแล้ว ถ้าไม่มีขบวนการอย่างนี้ ไม่มีขบวนการของอริยมรรค ไม่มีขบวนการของมัชฌิมาปฏิปทา ไม่มีขบวนการของคำริชชอบงานชอบ เพียรชอบ แล้วงานชอบ เพียรชอบนี้ จับปลัดจับปลูตะครุบเงาทั้งนั้นเลย เพียรชอบ...เพียรชอบก็แบกหาม นี่เพียรชอบ!

มีพระปฏิบัตินะ บอกว่า “อยากเห็นความทุกข์ แยกก่อนหินวังขึ้น วังลง บนภูเขา นะ ถ้าอยากเห็นความทุกข์” ถ้าเห็นความทุกข์อย่างนี้นะ กรรมกรที่ทำเรื่อนะ เขาเป็นพระอรหันต์หมดแล้ว เขาแบกหามทุกวัน

ความทุกข์... ทุกข์จากกาย ทุกข์จากใจ แล้วทุกข์จากใจ ทุกข์ที่หยาบตะเอยดเข้าไปเห็นใหม่ ถ้าทุกข์จากกายนะ ความทุกข์เราผ่อนคลายไปที่เทคโนโลยีได้ เห็นใหม่ คูลายพานการผลิต มันทำงานแทนเราได้หมดเลย เราเอาความทุกข์ เอาความเหนื่อยยากลำบากไปวางไว้ที่เครื่องยนต์กลไกได้เลย นี่ถ้าอย่างนี้มันจะเอาความทุกข์พ้นไปจากเราไปได้ไหม มันเอาความทุกข์จากเราไปไม่ได้

แต่ถ้าความทุกข์จากเราละ ถ้าหัวใจมันจะถอดถอนอย่างไร มันมีขบวนการของมันเห็นใหม่ นี่ไง ที่ว่าความดี...ความดี...มันดีของใคร...?

“ทาน ศีล ภาวนา” แล้วภาวนาก็มีหยาบ มีตะเอยดขึ้นไป

“เธอจงมีธรรมะเป็นที่พึ่งเถิด อย่ามีบุคคลเป็นที่พึ่งเลย” ครูบาอาจารย์ก็ต้องปลัดพรากจากเราไป... พ่อแม่ของเรา หมู่คณะของเรา ต้องมีปลัดพรากจากเราไป... สักวันหนึ่งต้องมีปลัดพรากจากกัน... การปลัดพรากมันเป็นเรื่องปกติธรรมดา สิ่งนี้มันมีของมันเห็นใหม่...?

แต่คุณธรรมที่เราปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย เด็กมันก็ต้องมีที่พึ่งอาศัย เด็กก็ต้องมีพ่อแม่เลี้ยงมา เนี่ยก็เหมือนกัน ประพฤติปฏิบัติครูบาอาจารย์ก็ต้องขึ้นมา แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป เรายี่จะเป็นอาจารย์ต่อไปข้างหน้า เราจะมีประสบการณ์ไปข้างหน้า ถ้าประสบการณ์ไปข้างหน้าเห็นใหม่ แล้วประสบการณ์ข้างหน้าอย่างนี้มันเกิดมาจากไหน

“ชุมนุมสากจตุธา เอตมมมงคลมุตตม”

สนทนาธรรม แสดงธรรม สิ่งต่างๆ นี้ มันอันเดียวกัน มันไปไหนไม่รอดหรือ มันเข้าไปจุดนี้เห็นใหม่ เขาถึงว่า “บิพธรรม... บิพธรรม”... เป็นไปไม่ได้หรือ...!!

“จุดและต่อม” จุดและต่อมของจิต พลังงานเกิดจากจุดและต่อม พลังงานเกิดจากที่ตั้ง ถึงที่สุดแล้วต้องไปถอดถอนรากเหง้าของวิชา

ต้นไม้นี้มันมีรากแก้วของมัน ต้องถอนรากแก้วนั้นขึ้นมา แล้วรากมีอยู่อันเดียว แล้วทำไปถึงรากแก้วนั้น นี่มันเข้าไปถึงจุดนั้น มันจะเป็นบิพธรรม ต้องกว้างขวาง เอาไปไม้ เอายอดใบไม้ไผ่ กิ่งมันไผ่ มึงฆ่ามัน ไปฆ่ากิ่งมัน แล้วซ่อนรากมันไว้ นะ

แต่อันนี้เวลาเข้าไปแล้ว “มันมีหนึ่งเดียว” มันต้องถอนรากแก้วนั้น แล้วคนไม่รู้ไม่เห็นจะถอนอย่างไร จะจับอย่างไร รู้ยังไม่รู้ เห็นยังไม่เห็นเลย แล้วไปถอน ก็ไปถอนบนอากาศไง ถอนรากแก้วบนอากาศ

นี่ไง เวลาพราหมณ์มาถามพระพุทธเจ้าใช้ไหม ศาสนานั้นก็ว่าดี ศาสนานี้ก็ว่าดี พระพุทธเจ้าบอกเลยนะ

“ไม่มีรอยเท้าบนอากาศ ไม่มีรอยเท้าบนอากาศ ไม่มีเหตุและไม่มีผล ไม่มีมรรค ไม่มีมรรคญาณ จะไม่มีผลเด็ดขาด จะไม่มีรอยเท้าบนอากาศ” เห็นไหม

ถ้าที่ไหนมีเหตุ ที่นั่นมีผล รอยเท้ามันอยู่บนพื้นดิน นี่พูดถึงความรู้สึกรู้สึกของเรามันอยู่ในใจของเราแล้วต้องถอดถอนใจของเราเพื่อประโยชน์กับเรานะ นี่ความคิดของเรา ความดีเราทำดีอยู่แล้ว ถ้าเราทำความดีข้างหน้าต่อไปไม่ได้ เราทำความดีแค่นี้เราก็ท้อถอย ไม่เราก็ไปจนตรอกกับความคิดของเรา เราต้องตีแตกหมด

ครูบาอาจารย์ ท่านอยู่กับครูบาอาจารย์ ท่านจะบอกเลย “ยิ่งชำระ ยิ่งสะอาด ยิ่งสะอาด ยิ่งบิ๊บ ยิ่งคัน เสื้อผ้ายิ่งซัก ยิ่งดี จิตบิ๊บคัน ยิ่งฟอก ยิ่งสะอาด ยิ่งฟอก ยิ่งดี” พอเราเข้าไป พอสะอาดแล้ว เออ...สะอาดแล้ว...เลิก...

แล้วความดีมากกว่านี้ไปที่ไหน ยิ่งซัก ยิ่งฟอก ยิ่งทำเข้าไป ถึงที่สุดแล้วทำลายจนไม่มีอะไรเหลือเลย ยิ่งสะอาด ยิ่งถูก ยิ่งดี ต้องขยันหมั่นเพียรแล้วทำเข้าไป จะพิสูจน์ได้... ของอย่างนี้พิสูจน์ได้...

ไม่ใช่ไปไหนมา ๓ วา ๒ สอก

...ถามอย่าง...ตอบอย่าง

...ถามปฏิบัติ...ไปตอบเรื่องอะไรก็ไม่รู้

...ถามเรื่องมรรคเรื่องผล...ไปตอบเอาอรก สวรรค์

มันคนละเรื่อง!..ถ้ามันเป็นความจริงแล้ว ถามที่จุดที่มันเข้าไปเป็นความจริง มันก็ต้องเข้าเป็นความจริงอันนั้น แล้วความจริงอันนั้นก็เหมือนกัน เป้าหมายของเราคือ

เหมือนกัน เราจะไปที่เป้าหมายที่ไหน เราถึงถามหาคนที่เป้าหมาย มันสรุปเป้าหมายที่
นั้น

ถามเป้าหมายที่ไหน...? มันบอกว่า “กลับบ้าน กลับบ้าน”

“จะไปเป้าหมาย ฎุไม่ได้กลับบ้าน” นี่มันทวนกระแสกันเห็นไหม โลกกับธรรม
นะ

มันไปเห็นสภาพของเขาแล้ว อืออือ...มัน...

นี่เวลาออกไปแล้วมันตื่นตัวมาก มันชาร์ตไฟนะ ไปเห็นแล้ว โอ้โฮ...เพราะว่าครู
บาอาจารย์ก็สอนเรื่องอย่างนี้ แล้วให้แยกแยะไง แต่เรามองกันไม่ออก พอเราไปเห็น
โอ้โฮ.. เมื่อวานนะ มันธรรมสังเวช ตั้งแต่เข้าวัดเข้าวาไป มันสะเทือนใจไปหมดเลย มัน
เป็นอย่างนี้ไปหมดแล้ว แต่มันก็เรื่องของเขานะ

แต่มันก็สะเทือนใจเราว่า อือ... เราอยู่ของเรานี้ อยู่ป่า อยู่เขา อยู่โคนดิน อยู่โคน
ไม้ อือ... มันถูกต้องวะ ถูกตามวินัย พระพุทธเจ้าสอนไว้อย่างนี้ พระพุทธเจ้าตรัสรู้
โคนต้นไม้ มีอยู่โคนต้นไม้สุขที่สุด

พอเข้าไปนี่ มันมีแต่สิ่งปลูกสร้าง มีอย่างนั้นออกไป มันออกไปแล้ว เป็นโลกไป
หมดเลย เห็นไหม

นี่ถ้าออกไปแล้วมันเห็น นี่ “ธรรมะเป็นธรรมดา ธรรมะเป็นธรรมชาติ”

ก็เป็นเรื่องปกติ ไม่มีอะไรผิดแผกเลย เรื่องธรรมดาๆ เลย แต่มันอยู่ที่วุฒิภาวะ คน
เห็นหรือไม่เห็น คนเข้าใจหรือไม่เข้าใจ ต่างเหมือนกัน เขาอยู่กับเขา เขากอดอย่างนั้น เขา
อยู่กับอย่างนั้น แต่เราไปเห็นเข้า มันสะเทือน!! สะเทือนมาก!! นี่เรื่องโลกกับเรื่องธรรม

ปัญญาของคน เราอยู่กับเรา เราเตือนใจของเราเพื่อประโยชน์กับเรา ศาสนาพุทธ
ศาสนธรรมเป็นคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ศาสนวัตถุ
ไม่ใช่ศาสนบุคคล ศาสนธรรม คำสั่งสอน แล้วมันสถิตในใจเราได้ เรารื้อค้นของเราได้
เห็นไหม

หลวงตาพูดประจำ “ใจสัมผัสกัน...ใจสัมผัสธรรม...ไม่มีอะไรสัมผัสธรรมได้...
นอกจากหัวใจของมนุษย์” เอวัง